

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ

Υπεύθυνοι:

**Χ. Παπαγεργίου,
Καθηγητής & Διευθυντής,
Α Ψυχιατρική Κλινική,
Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ,**

**Α. Δουζένης,
Αναπλ Καθηγητής & Διευθυντής,
Β Ψυχιατρική Κλινική,
Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ,**

Διδάσκοντες:

**Τα Μέλη ΔΕΠ των δύο Κλινικών &
Συνεργάτες**

Αθήνα

15 Σεπτεμβρίου 2016

Το βασικό πρόγραμμα σπουδών στην ψυχιατρική

Όλοι οι γιατροί πρέπει να έχουν επαρκές επίπεδο ψυχιατρικών γνώσεων, κλινικών δεξιοτήτων και κατάλληλων στάσεων-συμπεριφορών ώστε να είναι σε θέση να παράσχουν επαρκή, ανθρώπινη και αποτελεσματική θεραπεία στους ασθενείς τους. Οι νέοι ιατροί θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να αξιολογούν και να διαγιγνώσκουν τις ψυχικές νόσους, να διαχειρίζονται επείγουσες ψυχιατρικές καταστάσεις αποτελεσματικά καθώς και να αναγνωρίζουν πότε πρέπει να αναζητήσουν βοήθεια από τους εξειδικευμένους ψυχιάτρους.

Οι κύριοι στόχοι του προπτυχιακού μαθήματος Ψυχιατρικής οφείλουν:

- Να παρέχουν στους φοιτητές τις γνώσεις για την κατανόηση των βασικών ψυχιατρικών διαταραχών, τις αρχές που διέπουν την Σύγχρονη Ψυχιατρική και τις θεραπείες που χρησιμοποιούνται συνήθως (Ο γιατρός ως λόγιος και επιστήμονας).
- Να βοηθήσουν τους φοιτητές να αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες για την εφαρμογή αυτής της γνώσης σε κλινικές περιπτώσεις (Ο γιατρός ως θεραπευτής).
- Να ενθαρρύνουν τους φοιτητές να αναπτύξουν την κατάλληλη στάση που είναι απαραίτητη για την ενσυναισθητική αντιμετώπιση τόσο της ψυχικής νόσου όσο και εν γένει όλων των ιατρικών παθήσεων (Ο γιατρός ως επαγγελματίας).

Είναι σημαντικό η διδασκαλία της Ψυχιατρικής να καλύπτει όλες τις ηλικιακές ομάδες ασθενών (παιδιά, εφήβους, ενήλικες μέσης και μεγαλύτερης ηλικίας), την περιγεννητική περίοδο καθώς και τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Οι φοιτητές θα πρέπει να μάθουν για τις διάφορες εκφάνσεις και την αντιμετώπιση των ψυχικών ασθενειών στις Υπηρεσίες Υγείας (πρωτοβάθμια περίθαλψη, δευτεροβάθμιες ψυχιατρικές υπηρεσίες, καθώς και σε παθολογικές κλινικές, χειρουργικές κλινικές και κλινικές βραχείας νοσηλείας)

Σχετικά με το αποτελέσματα-στόχους του προγράμματος σπουδών

Ο γιατρός ως λόγιος και επιστήμονας

Μετά την ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών ο φοιτητής θα πρέπει να είναι σε θέση:

1. Να περιγράψει την κλινική εικόνα κοινών ψυχιατρικών παθήσεων καθώς και πώς αυτές μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των ασθενών, ανάλογα με την ηλικία, το στάδιο ανάπτυξης και το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο.
2. Να κατανοήσει τις αρχές της ψυχιατρικής προσέγγισης: πώς ποικίλοι παράγοντες προδιαθέτουν και προκαλούν την ανάπτυξη της κλινικής εικόνας ενός ασθενούς, μέσω κατανόησης του βιο-ψυχο-κοινωνικού μοντέλου, καθώς και τη μοναδικότητα του ατομικού αναμνηστικού και της προσωπικότητας του κάθε ασθενούς μέσα από τα οποία συγκλίνουν παθομορφωτικά αυτοί οι παράγοντες.
3. Να κατανοήσει την ανάγκη προσαρμοστικότητας του ατόμου σε φυσιολογικές μεταβάσεις της ζωής (π.χ. ηλικιακές μεταβολές), να αναγνωρίσει τις διαφορές μεταξύ ψυχικής ασθένειας και φυσιολογικών αντιδράσεων σε στρεσογόνα ερεθίσματα της καθημερινής ζωής (συμπεριλαμβανομένου του πένθους), να αναγνωρίσει τον κίνδυνο της παθολογικής “ψυχιατροποίησης” της φυσιολογικής αγωνίας και θλίψης.
4. Να περιγράψει τις τρέχουσες θεραπείες για τις ψυχιατρικές παθήσεις (φαρμακευτικές, μη φαρμακευτικές βιολογικές (π.χ. ηλεκτροσπασμοθεραπεία), ψυχολογικές και κοινωνικές), συμπεριλαμβανομένων των ενδείξεων για τη χρήση τους, τους μηχανισμούς δράσης και τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες. Για τούτο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις έγκυρες και αξιόπιστες κατευθυντήριες γραμμές-συστάσεις θεραπείας. Οι φοιτητές θα πρέπει να κατανοήσουν τις αρχές

της εντατικής φροντίδας του ασθενούς και ότι η σωστή θεραπεία θα οδηγήσει σε βελτίωση της ευημερίας, της λειτουργικότητας και της προσωπικής ανάπτυξης του ασθενούς, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της κλινικής εικόνας και της ύφεσης των συμπτωμάτων του.

5. Να αναγνωρίζει τα καθήκοντα του Ιατρού και τα δικαιώματα του ασθενούς σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για την ψυχική υγεία και την πνευματική ικανότητα και να κατανοήσει τη σημασία του ιατρικού απορρήτου και της εμπιστευτικότητας σεβόμενος την επιθυμία του ασθενούς, αλλά και τότε αυτό θα πρέπει να παρακαμφθεί.

6. Να περιγράφει τι μπορεί να συνιστά κίνδυνο για τον ίδιο τον ασθενή (αυτοκτονικότητα, κίνδυνος αυτοτραυματισμού, συμπεριφορές υψηλού κινδύνου) αλλά και για τους άλλους (παιδική κακοποίηση, ενδοοικογενειακή βία, προστασία ευάλωτων ενηλίκων). Να κατανοήσει πώς η κακοποίηση (ενηλίκων και παιδιών) αυξάνει τον κίνδυνο εμφάνισης ψυχιατρικών διαταραχών και διαταραχών προσωπικότητας.

7. Να ονοματίζει τις κύριες κατηγορίες των ψυχιατρικών διαταραχών, με την χρήση των έγκυρων ταξινομικών συστημάτων.

8. Να περιγράφει το δίκτυο των υπηρεσιών και των επαγγελματιών υγείας που εμπλέκονται στη φροντίδα των ατόμων με ψυχικές ασθένειες, το ρόλο των ομάδων αυτοφροντίδας και το ρόλο των φροντιστών στην παροχή στήριξης. Οι φοιτητές θα πρέπει να γνωρίζουν ότι οι υπηρεσίες διαφέρουν μεταξύ τους και αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου, προς όφελος των ασθενών.

9. Να περιγράφει τις αρχές και την εφαρμογή της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας πρόληψης της ψυχικής ασθένειας

Ο γιατρός ως θεραπευτής

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής θα πρέπει να είναι σε θέση:

1. Να λαμβάνει ψυχιατρικό ιστορικό μέσω δομημένης ψυχιατρικής συνέντευξης (συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των γνωστικών λειτουργιών) και να καταγράψει τον πλήρη ιατρικό του φάκελο σε μία κλινική περίπτωση (όπως βρίσκεται στα ιατρικά αρχεία). Αυτό περιλαμβάνει: περιγραφή των συμπτωμάτων, αιτιολογικούς παράγοντες, διαφορική διάγνωση, σχέδιο διαχείρισης περιστατικού, πρόγνωση.

2. Να συνταγογραφεί την ενδεικνυόμενη φαρμακοθεραπεία με γνώμονα την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα.

3. Να γνωρίζει να παρέχει άμεση φροντίδα σε ψυχιατρικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, το οποίο μπορεί να συμβεί ανεξάρτητα από τον τίτλο ιατρικής ειδικότητας που θα επιλέξει. Να είναι σε θέση να αξιολογήσει τον κίνδυνο αυτοκτονικού ιδεασμού, αυτο- ή/και ετεροκαταστροφικότητας καθώς και κακοποίησης, να ενεργεί κατάλληλα με βάση την αξιολόγηση της επικινδυνότητας και να είναι αποτελεσματικός στη διαχείριση μίας οξείας κατάστασης.

4. Να ανιχνεύει, με ενσυναίσθηση, πιθανές ψυχικές ασθένειες σε μη ψυχιατρικά πλαίσια. Να αναγνωρίζει το ρόλο ψυχοπαιστικών παραγόντων σε ασθενείς σε μη τεκμηριωμένα ιατρικά συμπτώματα.

5. Να επικοινωνεί και να συνεργάζεται αποτελεσματικά με συναδέλφους από άλλες ειδικότητες για τους ασθενείς. Να συζητά με συνέπεια και διεξοδικά με τους ασθενείς και τους συγγενείς τους για τη φύση της ασθένειας, τις επιλογές διαχείρισης και την πρόγνωση. Να είναι σε θέση να επικοινωνεί ενσυναίσθητικά με παιδιά και με ασθενείς οι οποίοι μπορεί να είναι φοβισμένοι, επιθετικοί, και δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν. Να μπορεί να συνοψίσει και να παρουσιάσει μια κλινική περίπτωση σε άλλο επαγγελματία υγείας με οργανωμένο και συνεκτικό τρόπο. Να είναι σε θέση να παραπέμπει τους ασθενείς στις κατάλληλες υπηρεσίες και δομές ψυχικής υγείας

6. Να οργανώνει τον απαραίτητο οργανικό έλεγχο στον οποίο χρειάζεται να υποβληθεί ο ασθενής με ψυχική νόσο καθώς και τη διερεύνηση των ψυχοπαιστικών εκείνων παραγόντων που συμβάλλουν στην ανάδυση τη ψυχικής νόσου

7. Να αξιολογεί πληροφορίες σχετικά με το οικογενειακό αναμνηστικό και τις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας του ασθενούς καθώς και πληροφορίες σχετικά με άλλους κοινωνικούς

παράγοντες (εργασία, εκπαίδευση, πιθανές οικονομικές δυσχέρειες) και τον αντίκτυπό τους στο συγκεκριμένο ασθενή

8. Να αξιολογεί τις επιπτώσεις της ψυχικής ασθένειας στο άτομο, την οικογένεια και το κοινωνικό του περιβάλλον.

9. Να αξιολογεί την ικανότητα του ασθενούς να λαμβάνει αποφάσεις σύμφωνα με τις εκάστοτε νομικές απαιτήσεις

Ο γιατρός ως επαγγελματίας

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής θα είναι σε θέση:

1. Να συμπεριφέρεται σύμφωνα με το Ιατρικό Δίκαιο και Δεοντολογία, όπως αυτά ορίζονται και από τους Ιατρικούς Συλόγους.

2. Να αναγνωρίζει τη σημασία της ανάπτυξης μιας ουσιαστικής θεραπευτικής σχέσης με τους ασθενείς, που τους επιτρέπει να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη φροντίδα τους.

3. Να πράττει πάντα με γνώμονα την ασφάλεια των ασθενών. Να κατανοεί την πιθανότητα ψυχικού τραύματος στον ασθενή ως απόρροια ιατρικής αμέλειας, συμπεριλαμβανομένων των ψυχοθεραπευτικών παρεμβάσεων από ανεκπαιδευτο ή/και ακατάλληλο προσωπικό. Να αναγνωρίζει τα όρια των δυνάμεων του και να κατανοεί τότε οφείλει να αναζητήσει βοήθεια από κάποιον προϊστάμενο ή πιο εξειδικευμένο συνάδελφο.

4. Να αναγνωρίζει και να αποδέχεται πως η νοσολογία του ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ είναι εξίσου σημαντική με τη νοσολογία των υπόλοιπων συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού και οι ασθενείς με ψυχική νόσο αξίζουν το ίδιο υψηλό επίπεδο ιατρικής περίθαλψης όπως οι ασθενείς με άλλες ιατρικές παθήσεις. Να κατανοεί πως το σύνολο των δεξιοτήτων και της προσωπικότητας ενός ασθενούς μπορεί να επηρεαστεί από το στίγμα της ψυχικής νόσου και να δείξει ευαισθησία στις ανησυχίες των ασθενών και των οικογενειών τους σχετικά με το κοινωνικό στίγμα.

5. Να αναγνωρίζει τη σημασία της διεπιστημονικής ομαδικής εργασίας στον τομέα της ψυχικής νόσου τόσο σε ψυχιατρικές κλινικές, όσο στην κοινότητα, στη γενική ιατρική, στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και σε μη-υγειονομικά πλαίσια.

6. Να αντιλαμβάνεται πως η εργασία στον τομέα της Υγείας μπορεί να έχει αντίκτυπο στη δική του υγεία και των συναδέλφων του (συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας). Να κατανοήσει τη σημασία αναζήτησης επαγγελματικής βοήθειας, σε περίπτωση που και ο ίδιος αναπτύξει προβλήματα ψυχικής υγείας και να γνωρίζει πώς και πού μπορεί να εξασφαλίζει πρόσβαση σε αυτή.

7. Να κατανοήσει τη σημασία της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σχετικά με την ευαισθητοποίηση του στις τελευταίες εξελίξεις και την έρευνα για τις ψυχικές νόσους.

8. Να κατανοήσει τη εξέχουσα σημασία και τον αντίκτυπο της ΕΡΕΥΝΑΣ στην Ψυχιατρική.

Η διδακτέα ύλη περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες:

Οι γνώσεις αποκτώνται μέσα από την παρακολούθηση των σεμιναριακών μαθημάτων αλλά και κατά την πρακτική άσκηση του φοιτητή. Οι διδακτικές ενότητες αφορούν :

- Την ψυχιατρική εξέταση και διάγνωση.
- Τη σχέση ιατρού-ασθενούς στην Ιατρική, Ψυχιατρική και Ψυχοθεραπεία.

- Τη συνείδηση και τις διαταραχές της.
- Την προσοχή, συγκέντρωση και τις διαταραχές των.
- Τον προσανατολισμό και τις διαταραχές του.
- Τις διαταραχές της αντίληψης.
- Τη μνήμη και τις διαταραχές της.
- Τις διαταραχές της σκέψης και ομιλίας.
- Τη βούληση, ψυχοκινητική συμπεριφορά και οι διαταραχές τους.
- Το συναίσθημα και οι διαταραχές του.
- Τις οργανικές ψυχικές διαταραχές.
- Τη σχιζοφρένεια και τις συναφείς ψυχωσικής τάξεως διαταραχές.
- Τις συναισθηματικές διαταραχές.
- Τις αγχώδεις διαταραχές.
- Τις σωματόμορφες διαταραχές.
- Τις αποσυνδετικές διαταραχές.
- Τη διαταραχή προσποίησης.
- Τις διαταραχές προσωπικότητας.
- Τις διαταραχές ύπνου.
- Τις διαταραχές πρόσληψης τροφής.
- Τη σεξουαλική λειτουργία και τις διαταραχές της.
- Την αυτοκαταστροφική συμπεριφορά.
- Την επείγουσα Ψυχιατρική.
- Την έννοια του φάσματος των ψυχικών διαταραχών.
- Τις διαταραχές του αυτιστικού φάσματος στην ενήλικη ζωή.
- Την ψυχική υγεία της αναπαραγωγικής και περιγεννητικής ψυχιατρικής.
- Τα αντιψυχωσικά φάρμακα.
- Τα αντικαταθλιπτικά και σταθεροποιητικά της διάθεσης φάρμακα.
- Τα αγχολυτικά και υπναγωγά φάρμακα.
- Τη σημασία της συμμόρφωσης στη θεραπεία.
- Τις μη φαρμακευτικές βιολογικές θεραπείες.

- Την ψυχανάλυση και ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία.
- Την ψυχοθεραπεία συμπεριφοράς.
- Τη γνωσιακή ψυχοθεραπεία.
- Τη συστημική - οικογενειακή ψυχοθεραπεία.
- Την εικονική θεραπεία και εικονική δράση.
- Τις αναπτυξιακές διαταραχές της παιδικής και εφηβικής ηλικίας.
- Τη διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας στους ενήλικες.
- Τις σωματικές παθήσεις που εκδηλώνονται με ψυχιατρικά συμπτώματα.
- Την Ψυχιατρική των εξαρτήσεων.
- Τη Διασυνδετική Ψυχιατρική
- Την Ψυχοϊατροδικαστική.
- Την Ψυχογηριατρική.

Η εκπαίδευση των φοιτητών στη Ψυχιατρική οργανώνεται από την Α΄ και Β΄ Ψυχιατρική Κλινική της Ιατρικής Σχολής στο ΕΚΠΑ, στο Αιγινήτειο και Αττικό νοσοκομείο αντίστοιχα. Λαμβάνει χώρα σε δύο διακριτές εκπαιδευτικές φάσεις (περιόδους): α) Εισαγωγή στην Ψυχοπαθολογία για τους φοιτητές του 7^{ου} εξαμήνου (39 εκπαιδευτικές ώρες) και β) Άσκηση των ΣΤ΄ετών φοιτητών στην ψυχιατρική διάρκειας τεσσάρων εβδομάδων. Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα οι φοιτητές εκπαιδεύονται στα Νοσηλευτικά τμήματα και τις ειδικές μονάδες των δύο Πανεπιστημιακών Ψυχιατρικών Κλινικών. Αυτή δε η εκπαίδευση γίνεται υπό την άμεση εποπτεία των μελών ΔΕΠ των κλινικών και έχει καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια να είναι ουσιαστικά ταυτόσημη ανάμεσα στις δύο κλινικές τόσο από πλευράς εκπαίδευσης όσο και εξεταστέας ύλης.

Ο Διευθυντής της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής

Καθηγητής Χ. Χ. Παπαγεωργίου

Ο Διευθυντής της Β΄ Ψυχιατρικής Κλινικής

Αναπλ. Καθηγητής Α. Δουζένης